

Népesedés, társadalmi tagozódás

Az I. világháborút és a forradalmakat megszenvedte csömöri nép létszáma tovább emelkedett a két világháború közötti polgári korszakban is. Ez elsősorban a természetes szaporulatnak, illetve másodsorban a betelepülések magas számának volt köszönhető.

Különösen figyelemre méltó, hogy a képviselőtestületi jegyzőkönyvek szerint a volt Osztrák-Magyar Monarchia nem magyar részéből is többen kértek csömöri letelepedési engedélyt, csömöri községi illetőséget, mely jogi állapot megszerzése egyben a magyar állampolgárság elnyerésének szükséges kelléke volt. Azaz csak úgy lehetett valaki magyar állampolgár, ha egyben községi illetőséggel bír. A főváros közelsége nyilván vonzotta a kis egzisztenciákat. Másrészt a község vezetése nyitott volt a külföldről letelepedni kívánók előtt is, ha annak nem voltak elháríthatatlan akadályai.

Az első tíz évben, 1920-1930 között majdnem ezer fővel gyarapodott Csömör lakossága, ezután 1930-1941-ig a növekedés üteme lelassult. A férfiak és nők aránya majdnem megegyezett 1920-1930-ig, de a következő évtizedben a férfiak létszamaránya lecsökkent. Ugyanakkor a házasságban élő férfiak és nők együttes száma 1930-1941 között jócskán meghaladta a nőtlenek és hajadonok együttes számát. Az özvegyek száma az 1920-as adathoz képest 1930-ra megnövekedett, vagyis eddigre adminisztrálták teljes egészben az I. világháborúban elvesztett férfiakat, azután az özvegyek száma már nem nőtt, sőt 1941-re valamelyest csökkent is, nyilván elhalálozásuk, férjhezmenetelük következtében.

A törvényesen elváltak száma a korszakban természetesen elenyésző volt.

Nemzetiségi tekintetben döntő változások következtek be ebben a korszakban. Anyanyelv szerint 1920-ban még szlovák többségű falu volt, mert a magyarok és németek száma együttesen is elmaradt a szlovákok számától. Megfordult a helyzet 1930-ra, mert akkor a szlovákok és németek együttes száma sem érte el a magyarok létszámát. Az 1941-es népszámlálás szerint Csömör 92,5%-ban magyar, 6,5%-ban szlovák és 0,9%-ban német község volt.

Az 1941-es népszámlálás az anyanyelv mellett a nemzetiséget is feltüntette, azaz a nem magyar anyanyelvűeknek lehetővé tette, hogy azért magyarnak vallják magukat. Ez a politikai értelemben vett magyarság, mely a más anyanyelvűek kiváltsága volt benne van az ezeréves magyar nemzeti fejlődésben. Évszázadokon keresztül vallották magukat magyarnak olyan embere, akiket anyjuk más nyelven tanított a bölcsőben. Az 1941-es népszámlálás 267 szlovák anyanyelvű és 5 szlovák nemzetiségű lakost talált Csömörön, 38 német anyanyelvű és egy német nemzetiségű lakos mellett. Volt még két szerb nemzetiségű és ugyanakkor magyar anyanyelvű csömöri is, ami azt a jelenséget példázza, hogy elvesztheti valaki anyanyelvét, de ennek ellenére megtarthatja nemzeti öntudatát.

Az anyanyelvi-nemzetiségi hovatartozásnál valószínűleg lényegesebb volt Csömörön a társadalmi helyzet, a nagy gazdasági ágazatokban elfoglalt hely. A hagyományos mezőgazdasági népesség 1920-1941 között fokozatosan csökkent és előregedett is, mert a keresőkhöz mérve nőtt az eltartottak száma.

A tágan értelmezett ipari népesség pedig a korszakban több mint a duplájára nőtt, amelyen belül 1944-ben kb 1000 ingázó ipari munkás, közlekedési dolgozó, illetve köztisztviselő foglalt helyet. A kereskedelemben foglalkoztatottak száma ugyancsak megkétszereződött. Ezek legnagyobb része azonban helyben találta meg a megélhetését. Rendkívül áruklódó a napszámosok tízszeresére növekedése 1920-1930-ig és a házicselések nem változó, magas létszáma. A világgazdasági válság hatását kell látnunk ebben a jelenségben, amelyik hazánkban 1930-ban volt a legsúlyosabb.

A keresők és eltartottjaik aránya kedvezőtlenül változott 1920-1930 között, 42,6%-ról 41,3%-ra, ezek az adatok enyhe munkanélküliséget mutatnak.

Egészeiben véve azonban azt mondhatjuk, hogy egészséges társadalmi szerkezetben élő és gyarapodó község volt Csömör. Gazdagodását, fejlődését majd csak a háborús évek fogják lassítani, illetve a szovjet front átvonulása katasztrófába dönteni.

Az iparosság és a szolgáltatásban résztvevők 1931-es adatai bizonyítják, hogy túljutottak a válságon és a község polgársága felemelkedőben volt. Név szerint megemlítendő a következők: Morva János, Pollitzer Ármin, ifj. Wéber József asztalosok, Grázel Mátyás, Hunus István, Rolland Ferenc, Vafler Antal ácsok, Feiszthammel Lénárd, Koháry Dezső baromfitenyésztők, Nagy István, Turnovszky Sándor biztosítási ügynökök, Racskó János, Szlankó Pál bognárok, ifj. Kulcsár Antal borbély, Brenda József, Csáki József, Dudás István, Ferwágner József, Házenfrantz Gergely, Kell János, Marticsek János, Stum Mátyás, Wilhelm József cipészek, Bencsik Sándor, Heisz Károlyné cukrászok, Fogd Mihály és József, Krizsán János cséplőgép tulajdonosok, Branda József, Marticsek János csizmadiák, Badin János, Dörner Henrikné, Fischer Rezső, Koke János, Monger Lőrincné dohánytőzsde tulajdonosok, Holbisch János, Ritter János, Tomacsek István építési vállalkozók, Haás Albert, Teszli Pál fakereskedők, Dörner Henrikné, Fenczmann Lipót, Fischer Rezső, Feizer Hermanné, Heisler Sándor, Jezberger János, özv. Monger Lőrincné, Péter József fűszer- és vegyeskereskedők, Kertész Béla gépkereskedő és ügynök, Erdélyi György, Mervald József, Buriusz Béla, Vékony István hentesek és mészárosok.

Kovács Mihály, Klaszán József, ifj. Ritter János, özv. Weisz Miklósné italmérők, kocsmárosok, vendéglősök, Czibulka János, Fehér János, Szálás Ferenc kádárok, özv. Hauser Gyuláné kéményseprő, Horváth János kertész, Horváth Pál, Jager Béla, Prohászka József kovácsok, Kiss Miklós lakatos, Lőwy Dávid, Lőwy Lipót marhakereskedők, Bejczy Sándorné mozgóképszínház tulajdonos, Gulyás György, Krausz Lajos, Málkin Ferenc pékek, Kvitt József rövidárkereskedő, Schliesz József, Veres Márton szabók, Keszler István szíjjártó, ifj. Wéber József temetkezési vállalkozó.

A községi főjegyzők feladata volt minden évben összeállítani a legtöbb adófizetők (virilisták) jegyzékét. Csömör virilistái 1935-ben a következők: Makai Emil, Dr. Csengey Gyuláné, Dr. Kovács Józsefné, Lukács Ilona, Dr. Laky Elemér, Kovács Mihály, Dr. Dorning Henrik, Staub Elemér, özv. dr. Kasselik Gyuláné, özv. Karácsony Zsigmondné, Schick József, Erdélyi György, Forgács János, Szuhai János rendes tagok, Quitt József, Krizsán István, Dr. Hunvald Antal, Skrvanek János póttagok.

A Vitézi Rendet Horthy Miklós Magyarország kormányzójának kezdeményezésére 1920-ban alapították meg. Célja az volt, hogy az I. világháborúban katonai bátorságban és helytállásban kitűnt tiszteket, altiszteket és honvédeket vitézi telekkel (12-50 hold) jutalmazza és a nemzeti megmaradás érdekében a jövőben egy mozgósítható erős társadalmi csoportot hozzanak létre. A trianoni béke-parancs által igazságtalanul megcsonkított Magyarország egyik önvédelmi szervezetéről volt tehát szó. Csömör képviselőtestülete egyébként 1925. máj. 23-án tartott közgyűlésén tiltakozott az ország trianoni feldarabolása ellen.

Csömörön vitéz Sajben István kapott telket a Lukács testvérek által felajánlott földön 1924. febr. 27-én tárgyalta a képviselőtestület. Vitézi telekbe való beiktatási ünnepséget rendeztek a községben 1924. okt. 26-án. Somogyi István vitézt tartották nyilván Csömörön 1931-ben.